

PSICHOANALIZ KATALIKIŠKOSIOS DOKTRINOS ŠVIESOJE

I. PSICHOANALIZ S PROBLEMA

Psichoanaliz yra labai paini ir ned kinga tema, nors apie j šiandien kalba ir rašo ne tik psichiatrai, psychologai ir filosofai, bet ir antropologai, preistorikai, istorikai, literatai, menininkai, kalbotyrininkai, sociologai, pedagogai, politikai ir teologai. Vieni yra kraštutiniškai kritiški jos atžvilgiu ir yra link j laikyti nerimtu dalyku. «Jei j s liga n ra perdaug rimta, » rašo vienas angl sociologas, « jei turite laim s rasti vien iš t nedaugelio psichoanalist , kurie, atrodo, gal padaryti tai, k daro ; jei esate geras pacientas ir visomis j gomis stengiat s tokiu b ti, tada psichoanaliz gal ir gal s jums pad ti ». Su nemažesne pašaipa atsi-
liepia ir psichiatras A. Myerson ¹ : « Neuroz s yra «gydomos » homeopatija, chiropraktika, šleikš iuoju riešutu, bromurais, benzedrino sulfatu, klimato pakeitimu, sm giu galv ir psichoanalize ; tai, galimas daiktas, reiškia, kad nei viena iš vis šit priemoni dar neparod savo tikros vert s šiam tikslui, ir yra tikra, kad psichoanaliz neturi ypatingesn s reikšm s šioje srityje ».

Dar dažniau susiduriama su kitu kraštutinumumu — besaikiu, egzaltuotu psichoanaliz s gyrimu. Skelbiama, kad po psichoanaliz s žmogus jau iasi iš pa i gelmi naujai atkurtas, jo gyvenimas vykst s naujoje plotm je, kuri yra aukštesn už kit mirting j ; jo psichinis dinamizmas es s b dingai laisvas nuo regresyvini automatizm , emocini sukrikim , prieštarig kompleks , nuovargio, negyvenimišk vil i ir iliuzij . Kai kurie, neskirdami psichologin s plotm s nuo moralin s, naiviai klausia sav s, ar kartais psichoanaliz neatstatanti pirmykš io žmogaus nekal-tumo, tur to prarastame rojuje ?

S myš kursto ir paties Freudo dr s s pasisakymai filologijos, psichologijos, sociologijos, metafizikos, meno ir religijos klausimais, kuriems jis pritaik savo negailesting psichoanaliz . Ypa moralin s ir religin s Freudo paži ros suk l daug tarim ir nepalan-

¹ *The Attitude of Neurologists, Psychiatrists, and Psychologists Toward Psychoanalysis*, žr. *American Journal of Psychiatry*, 96 t., 1939, 623-641 psl.

kaus vertinimo. Išaugusiam materialistinio pozityvizmo aplinkoje, Freudui religija tapo neurotin s obsesijos forma, kuri apeigini mechanizm pagalba stengiasi apvaldyti nes moning kalt s jausm . Dar daugiau, religija Freudui atrod kaip sik nijimas prietaro, neigian io mokslin tyrin jim ir organizuojan io nes moning pasipriešinim ypa psichopatini ligoni gydyme. Tod l nenuos-tabu, jeigu Freudas kart šitaip prasitar La Forge'ui apie reli-gij : «Naciai ? J nebijau. Geriau pad kite kovoti prieš mano did j prieš : religij , Katalik Bažny i »².

Šitaip dalykams esant, visai yra suprantamas tikin iojo moks-lininko, filosofo ir teologo susidom jimas tikr ja psichoanaliz s verte. Šiandien, praslinkus 25 metams po Freud o mirties ir turint beveik visus jo mokslinius ir autobiografinius raštus su visa eile puiki monografij atskirais klausimais, jau yra galima atsekti piln jo minties raid nuo pradžios iki galo ir atskirti pelus nuo gr d . Šita raida rodo, kad Freudas buvo nuoširdus mokslininkas ir gal nemažiau genialus atrad jas psichologijos srityje, kaip Koper-nikas ar Galil jus astronomijoje. Freudas nuolat korigavo ir to-bulino savo teorij vis nauj atradim šviesoje. Vairios psichoana-litin s mokyklos, kurios susik r skirtinguose šitos raidos tarps-niuose, darosi suprantamos tik peržvelgus vis Freud o teorijos nueit keli . Šitas kelias vis labiau stiprina tarim , kad žmogus, apie kur jau tiek met kalbama, jog suklydo ia, suklydo ten, n ra eilinis : ne visiems jau lemta tiek daug klysti³. Ir tod l atrodo, kad at jo laikas, kad ir katalikai perži r t savo paži ras Freud o palikim .

Štai kod l m m s šios studijos, kurioje pirmiausia stengsim s kiek galima objektyviau peržvelgti pa i Freud o minties raid ir tuos principus, kuriais remiasi jo teorija. Su visa tokiam mokslin-inkui derama pagarba bandysime atskirti, kur yra tikras mokslinis atradimas, o kur tik jo interpretacija : kur Freudas kalba kaip psi-choterapeutas technikas, kur kaip psichologas, ir kur kaip filoso-fas-metafizikas. Šit trij plotmi skyrimas pad s nustatyti tai, kas psichoanaliz je yra tikri atradimai ir patirt atremtos mokslo pasiekos, o kas tik Freud o laikotarpiui b dingais filosofiniais ar metafiziniais sitikinimais paremta j interpretacija. Surink lie-kam psichoanaliz s derli , trumpai palyginsim j su pastoviais katalikiškosios pasaul ži ros principais, kurie dar labiau išryškina objektyvi jo vert .

² E. Fromme, *Il mondo di Sigmund Freud*, Milano 1962, 143 psl.

³ Plg. L. Ancona, *La Psicoanalisi*, žr. *La Scuola*, Brescia 1963, 15 psl.

II. PSICHOANALIZ S RAIDA IR JOS PASIEKOS

1. Psichoanaliz s kilm

Gim s 1856 Moravijos mieste Pribor Zigmuntas Freudas su t vais 1860 persik l Vien , kur 1881 baig medicinios fakultet , 1885 tapo laisvu neuropatologijos docentu.

Vos trims metams praslinkus po Freudo gimimo, pasirod pagrindinis Karolio Darwino veikalas apie r ši kilm , iš kurio Freudas pasisavino mint , kad individo evoliucija, arba ontogenez , pakartoja r šies evoliucij , arba filogenez , taip kad, pavyzdžiui, psichin laukini žmoni s ranga atitinkanti pirmosios vaikyst s psichin s rang .

Iš Darwino per m Freudas ir postulat , kad normali evoliucija, arba augimas, vyksta palaiptams paliekant pradin organizmo s rang ; ir kad esanti galima regresija, arba gr žimas atgal iš suaugusiam b dingos vaikyste b ding psichin s rang .

Keturiems metams praslinkus nuo Freudo gimimo, Th. Fechner išleido pirm j psichofiziologijos traktat , iš kurio Freudas pasisavino pa i pagrindin savo psichoanaliz s mint , pagal kuri psichinis aparatas yra tokia energijos paskirstymo sistema, kuri siekia pusiausvyros.

Dar didesn s takos Freudui tur jo H. Helmholtz ir E. Brücke, kurio nerv sistemos istologijos laboratorij lank Vienos universitete. Iš j Freudas išmoko griežto deduktyvinio tyrin jimo metodo ir pasisavino mint , kad kiekvienas žmogaus poelgis galima išaiškinti chemini ir fizini j g žaidimu ir kad t j g energijos kiekis liek s pastovus.

Iš F. Brentano, kurio filosofijos ir psichologijos paskaitas lank studentaudamas Vienoje, Freudas per m « intencionalumo » s - vok ir skyrim tarp m stymo ar jutimo proceso ir j turinio, tarp instinkto ir jo stimulo, tarp nervin s ir psichin s energijos, tarp smegen ir s mon s, tarp aristotelin s medžiagos ir formos.

Prad j s verstis neuropatologine medicinios praktika, Freudas Vienoje susid r su vyresnio amžiaus gydytoju J. Breuer, kuriam 1880-1882 m. pavyko pagydyti 21 met student vardu On . Šioji, ilg laik slaugiusi ir numarinusi savo t v , buvo ištikta isterinio pob džio judesi paralyžiaus. Po ilg ir nes kming m ginim išgydyti, ligos simptomai pagaliau dingo po to, kai ji hipnoz s metu su dideliu susijaudinimu atsimin ir papasakojo atsitikim , nuo kurio prasid jo jos liga. Tai buvo tada, kai ji kart netik tai užtiko nem giamos guvernantis šuniuk belakant

iš stiklin s. J pa m didelės pasibūrimas, bet ji ji užgniauž ir niekam nieko nesak . Nuo to laiko prasidėjo jos liga : ji nuolat kosėjo ir negalėjo nei kalbėti, nei gerti, nors būt ir labiausiai ištroškusi. Vos baigusi atpasakoti šį vyki, ligon pa m iki tolei priksto pykio priepuolis, po kurio ji paprašė gerti ir pasveiko. Šita Breuerio patirtis atvėrė Freudui akis, ir jis m giliau tyrinėti šį *katarsio*, arba psichinio apsisvalymo procesą, kurio bėgyje pacientai kažkodėl perkeldavo ligos sukeltas emocijas iš pirmųjų objekto gydytojų (*transferto* reiškinyse).

Ieškodamas naujos šviesos, Freudas 1885 m. išvyko Paryžį, kur tuomet garsioji neuropatologinė Salpêtrière mokykla, vadovaujama J. M. Charcot. Šisai hipnozės pagalba isterikuose sukeldavo ir vėliau panaikindavo funkcionalinius paralyžius, kuriuos aiškino somatinėmis priežastimis, daugiau ar mažiau susijusiomis su lyties instinktu. « *Messieurs, c'est le sexe, toujours le sexe* », sakydavo jis savo studentams.

Iš Charcot mokyklos Freudas išsinešė sitikinimą, kad neurotiniai simptomai, kuriems priklauso ir isterija, tikrai turi ryšio su lyties instinktu. Tačiau jis atsisakė visus šios rėšes susirgimus aiškinti organinėmis priežastimis ir paskelbė revoliucinę tezę, kad neurozi priežastis yra psichologinė s prigimties.

Grėžė Vieną, Freudas atsisakė hidroterapijos ir elektroterapijos savo neuropsichiatrinėje praktikoje ir mės gydyti hipnoze bei sugestija. 1893 m. jis drauge su Breuer paskelbė pirmąjį straipsnį : *Psichiniai mechanizmai ir isteriniai reiškiniai*.

Freudas greitai pastebėjo, kad hipnoze ir sugestija gydomi ligonys paprastai po kurio laiko vėliau atkrisdavo. Todėl jis ir vėliau išvyko Prancūziją, tik šį kartą Bernheimo mokyklą Nancy mieste. Bernheimas tyrinėjo vadinamąjį pohanotiną sugestiją . Užhipnotizuotam pacientui jis sakydavo atlikti kok nors veiksmą (pavyzdžiui, atidaryti skėtį) keletą minučių po pabudimo. Nustatytam laikui atėjus, pacientas nutraukdavo pokalbį ir vykdėdavo hipnozės metu gautą sakymą . Prašomas paaiškinti, jis negalėjo rasti jokio tinkamo atsakymo net ir po ilgesnio galvojimo. Tada Bernheimas imdavo pacientą visai kamantinėti ir klausinėti, kodėl jis tai padarė ? Jis gėdindavo visą eksperimento dalyvą akivaizdoje ir užtikrindavo, kad jis tikrai žino, kodėl taip pasielgė, iki paciento, klausimo spaudžiamas ir sumišęs, staiga atsimindavo iš paties Bernheimo hipnozės metu gautą sakymą . Iš šitų eksperimentų Freudas pasidarė dvi išvadas : 1. psichiniai mechanizmai ne tik gali iššaukti patologinius simptomus, bet ir paveikti paciento elgesį, likdami šiajam visai nežinomi ; 2. atitinkamai veikiamas ir skatinamas pacientas gali atgauti atmintį to psichinio fakto, kuris

apsprendžia jo elgsen , jam visai to nežinant. Gr ž s Vien , 1895
 Freudas drauge su Breuer išleido *Studijas apie isterizm* , kuriose
 panaudojo Bernheimo patirt ir jau min tos student s Onos lig
 aiškino savo mokytojo E. Brücke prielaida, kad organizmo ener-
 gijos dalis virsta nerviniu smegen dirgiu, kuris perženg s tam tikr
 norm , arba rib , veržiasi išlyd . Jei normalus kelias išlyd
 esti užtvenkiamas, tampa dar labiau pritvinksta ir prasiveržia
 somatinio pob džio isteriniais priepuoliais. Tokiu b du kiekvie-
 nas neurotinis simptomas turi užgniaužtos emocijos pakaitalo
 prasm . Atsekti šit simptomo prasm reiškia atidaryti normal
 psichin keli užgniaužtos emocijos išlydžiui.

Bet kod lgi psichin s emocijos kartais esti užgniaužiamos ir
 ver iamos ieškoti išlydžio somatiniais priepuoliais ? Breuer sekda-
 mas tradicine t laik paži ra, emocin s reakcijos užgniaužimo
 priežasties ieškojo psichiniame nusilpime, iššaukian iame hipnoidi-
 nio pob džio s mon s apsn dim ir disociacij . Tokiame stovyje
 sukelt emocij pacientas negali v liau prisiminti, lygiai kaip nie-
 kas nebeprisimena hipnoz s metu vykusi fakt . Norint iššaukti
 emocin išlyd , reikia gr žinti pacient hipnotin stov .

Freudas nesutiko so tokiu aiškinimu. Emocij užgniaužimo ir
 jas suk lusi fakt užmiršimo priežasties ieškojo pa iame jas suke-
 lian i fakt pob dyje, kuri turinys pacientui atrodo nesuderin-
 namas su jo s žin s reikalavimais. Šitai sukelia jame defensyvin
 j g , kuri tokiam faktui neleidžia patekti s mon ir tuo pa iu
 pastoja keli su juo susijusios emocijos išlyd . Motyvas, d l kurio
 emocijas sukeliantys faktai esti išstumiami iš s mon s ir tampa
 trauminiais, yra j seksualinis turinys.

Tokio aiškinimo Breuer negal jo priimti, ir j keliai išsiskyr .
 Lik s vienas, Freudas atsisak hipnoz s metodo, kuris dar pa-
 cient perdaug priklausant nuo savo gydytojo, kai tuo tarpu
 pilnas neurotikto išgijimas reišk tapim nepriklausomu sav s vieš-
 pa iu. Dabar jis m gydyti *priverstine asociacija*, arba taigojimu
 bud jimo stovyje, kurio buvo išmok s Bernheimo mokykloje.
 Freudas d davo rankas ant paciento kaktos ir j užtikrindavo, kad,
 jam paspaudus, sugr š atmint vaizdas to vykio, kuris dav
 pradži jo priepuoliams. Pagaliau ir š nepatog gydymo metod
 Freudas 1899 m. galutinai paliko. Jam stigo hipnozei b dingo s -
 mon s prapl timo ir tod l netiko gilesniems ir toliau praeit ve-
 dantiems trauminiais epizodams pasiekti, kurie pasilikdavo kietai
 užgniaužti už nepralaužiamos sienos. Jis pasteb jo, kad ši sien
 galima apeiti, sekant paskui laisvai paciento galvoje kilusias mintis,
 kurias šisai paprastai yra link s atmesti kaip kvailas, beprasmes ir
 nelogiškas. Tod l Freudas dabar steng si vis pirma nuteikti savo

pacient pasyviai ir nekritiškai; po to jis prašė jo išsakyti visa, kas tik pereina per jo galvą. Šiuo būdu gimė naujas laisvų asociacijų metodas, kurio pagrindinis taisyklė yra sakyti visa, kas tik ateina į galvą: pačias absurdiškiausias, nenaudingiausias, nepatogias ir kvailas mintis, kuri nedrįstume pasakyti nesusaujamiems. Tai ir buvo psichoanalizės gimimas.

Bet sakyti visa yra labai sunku. Net ir tas, kuris to nuoširdžiai nori ir stengiasi, praleidžia daug dalykų. Freudas pastebėjo, kad kaip tik tuose praleidimuose ir nutylėjimuose slypi užgniaužtoji simptomų priežastis. Dalykai, kurie kaip nors rišasi su užgniaužtu turiniu, laisvos asociacijos pagalba praeina pro rezistencijos užtvartę tik daugiau ar mažiau iškreipti ir užmaskuoti.

Freudas gan greitai sitikino, kad ir minėti joji transfero, arba emocijų perkėlimo iš pirminio objekto gydytojui, apraška yra šios vidinės rezistencijos pasekmė. Vietoj laisvos asociacijos pagalba prisiminti jį susargdinusius praeities vykius, analizuojamas pacientas pradeda elgtis su terapeutu taip, kaip kadaise savo vaikystėje elgėsi su savo tėvu, motina ar kitu artimos aplinkos asmeniu.

Šiuos visai neišprovokuotus smarkaus pykio, pavydo, prisirišimo ar neapykantos jausmus terapeuto atžvilgiu pacientas stengiasi išaiškinti tariama ankstesne pažintimi ar kitokiais akrobatiniais išsiskinėjimais, bet jokių būdu nesutinka prileisti, kad jie turėtų kokio nors ryšio su praeities išgyvenimais. Perkeldama iš praeities dabartį paciento išgyvenimus ir laikyseną, vidinė rezistencija išvengia paliesti dėl savo turinio jai nepriimtinių objektų ir kartu patvirtina tiesą, kad tas objektas, nors ir išstumtas iš sąmonės ir « užmirštas », toliau veikia paciento elgesį.

Šitas atradimas privertė Freudą atmesti tradicinę pažiūrą, kuri psichinius faktus tapatino su sąmoningais, o nesąmoningus laikė grynai organiniais. Jis paskelbė revoliucinę *nesąmoningą psichologinį procesą*, kuri tada daugeliui atrodė tikra nesąmonė.

Freudas pastebėjo, kad tarp sąmoningų ir nesąmoningų procesų didžiausios takos turi erotinis veiksnys. Isterizmas ir obsesija paprastai esti nepakeliamo seksualinio išgyvenimo pakaitalas. Isterija yra vidinės rezistencijos užtvėnkta emocija, kuri tvėnkdamą virsta veržiančiu nerimu arba išsilieja organinius priepuolius. Obsesija yra mąstymo procesų išsiliejusi emocija.

Kad išsiaiškinti patirtis vertė Freudą manyti, kad neurozi priežasties reikia ieškoti seksualinio suvedžiojimo išgyvenimuose, vykusiuose ir užmirštuose vaikystės metais, bet gresiančiuose sugrąžinti atmintį po subrendimo amžiaus sėdinti nepakeliamu būdu.

Ta iau tolimesn patirtis privert Freud pakeisti ši savo nuomon . Jis. mat, patyr , kad jo pacient pasakojimai apie vaikyst je vykusių j suvedžiojimus buvo beveik visuomet j pa i nes moningai išgalvoti. J neuroz s tiesiogiai nesirišo su realiais vykiais, bet su aistringomis svajon mis ir norais. Tai vert daryti logišk išvad , kad neuroz ms daug didesn s svarbos turi psichin , negu fizin tikrov .

Bet kod lgi pacientai laisv asociacij analiz s metu atidengia ne tiek iš s mon s išstumt vyki išgyvenimus, kiek savo nes - moningas fantazijas ? Turi gi b ti kokia nors priežastis, koks nors veiksnys, kuris tas fantazijas sukelia ir kuris jas išstumia iš s - mon s. Fantazijas sukeliant veiksn Freudas pavadino erotine veržme (*das Es, Id*), o jas iš s mon s išstumiant veiksn pavadino savisaugos veržme (*das ich, ego*). Psichinis konfliktas n ra emocijos susid rimas su išorine tikrove, bet susikirtimas dviej veržmi , kuri pirmoji yra pasitenkinimo siekianti erotin energija, o antroji — j priturinti ir kontroliuojanti-cenz ruojanti savisaugos j ga.

Abi šios nes moningos psichologin s j gos, Freudo supratimu, yra panašios fizines, t.y. turi savo kiekybin kr v ir išlyd , kaip, pavyzdžiui, elektra. Jos neturi iš anksto nustatytos krypties, ir tod l gali pereiti iš vieno objekto kit , transformuotis. Joms taikintinas Helmholtzo *energijos konservacijos d snis*, pagal kur bet kokio dirginimo kr vis, patenk s psichin sistem iš išor s, niekuomet nepraž sta, bet išlieka visas psichin se reakcijose ir transformacijose, kurios iš jo kyla. Tai reiškia, kad kiekvienas psichinis veiksmas yra determinuotas.

Sekdamas Fechneriu, Freudas šioms psichin ms j goms taik taip pat ir iš energijos konservacijos d snio išvedam entropijos d sni, pagal kur vidutinis psichin s sistemos tamos dydis stengiasi išlikti pastovus ; to pasiekama betarpiškais psichin s energijos išlydžiais, kurie seka po kiekvieno jos lyg pakeliamio dirgio pagal vadinam j malonumo d sn , kuriuo vadovaujasi pasitenkinimo ieškanti erotin veržm . Galop to paties Fechnerio psichiniam gyvenimui taikytas mažiausios pastangos d snis Freudo buvo atpažintas savisaugos veržm je, kuri sulaiko, uždelsia ir taupo psichin s energijos išlydžius pagal tikrov s d snio reikalavimus.

Kliniškoji patirtis vert Freud manyti, kad psichinis aparatas yra savotiška energijos paskirstymo sistema, kuri siekia galimai žemesnio potencialo pusiausvyros duotose s lygose. Išoriniai ir vidiniai dirgiai iššaukia tampus, kurios išmuša sistem iš pusiausvyros ir iššaukia joje pirmykšt s pad ties atstatymo proces , kuris gali tur ti vairi komplikacij psichinio brendimo raidoje.

2. Sapno, išsišokimo ir s mon jaus prasm

1900 Freudas išleido grindžiamosios reikšm s veikal *Sapn aiškinimas*. Juo buvo nutiestas tiltas tarp nenormalaus ir normalaus psichinio gyvenimo pagal žinom Virchow'o formul , kad patologija yra kelias normaliajai biologijai ir fiziologijai pažinti.

Freudas rod , kad sapnas yra karališkas kelias pas mon s procesams ir neurotiniam simptomams suprasti. Kaip neurotinis simptomas, taip ir sapnas yra kompromisas tarp dviej veržmi , kuri viena siekia pasitenkinimo, o kita j kontroliuoja, arba cenz ruoja, uždarydama j pas mon ir išleisdama iš ten tik « prisi-taikiusi » savisaugos reikalavimams, t.y. deformuot .

Savisaugos cenz ra sumaž ja miego metu, ta iau tik iš dalies. Tod l pas mon j cenz ros uždaryt veržmi turinys gali išpl kti s mon tik gerokai perdirbtam ir deformuotam sapno pavidale. Kiekviename sapne reikia skirti prisimenam turin nuo pasl pto turinio, arba prasm s. Pagrindiniai Freud'o atrasti d sniai, pagal kuriuos pas mon s turinys pasislepia po sapno vaizdu ir pralenda pro cenz r , yra :

Kondensacija, arba suplakimas skirting dalyk ar tenden-cij vien sapno vaizd . Suplakimas vyksta ne atsitiktinai, bet pagal keis iausias asociacijas, kuri pagrind sudaro koks antraeilis panašumas, priešyb , spalva, dydis ir panašiai.

Perk limas vienam dalykui b dingos žym s kit , pavyzdžiui, sapne vykdytas agresyvinis veiksmas prieš kok gyvul gali reikšti neapykant kokiam asmeniui.

Dramatizacija, arba min i bei troškim išreiškimas konkre-iais veiksmiais ar vaizdais : abejon apsireiškia kryžkele, atsargumo reikalas — jimu ištiesta virve ; neigimas gali b ti išreikštas sustojimu arba ir visai praleistas taip, kad tas pats vaizdas gali reikšti du prieštaraujan iu dalyku.

Sukeitimas, kuriuo sapnuotojas padaro kitiems tai, ko trokšta, kad kiti jam padaryt .

Susimbolinimas, arba min i bei troškim išreiškimas simbo-liais, kuri yra nedaug, pavyzdžiui, namas reiškia motin , karalius — t v , vanduo — gimim , tyl a ar išvykimas — mirt ; dobilas, kranas, pailgi ar dub dalykai — lyties organus ; lipimas žemyn, kopimas ar l kimas — lytin veiksm ; maži gyvuliai — brolius ir t.t. Simbol lengva atpažinti iš to, kad sapnuotojui jis nekelia joki asociacij , nes yra apkrautas pas monei b dinga emoci-ne tampa.

Freudas kruopšiai ištyrė d snius, pagal kuriuos sapne yra perdirbamas tikrasis pas mon s turinys, suplakant, sukeičiant, perkeliant, dramatizuojant ir susimbolinant jo elementus.

Be šio pirminio pas mon s turinio perdirbimo, vykstančio sapne, yra dar ir antrinis jo perdirbimas, kai pabudęs sapnuotojas nes moningai stengiasi duoti savo sapnui logišką, racionalų pavidalą, dar labiau supainiojant ir paslepianči tikrąjį jo turinį.

Sapnų analizę atskleidė Freudui jį prasmę: «sapnas yra miego sargas». Jis pašalina emocijas, kuri galėtų pažadinti iš miego. Ši tampa beveik visada kyla iš nepatenkintos veržmės, kuri sapnas patenkina pačiu paprasčiausiu būdu, kaip vaiko fantazija papildo ir «atlygina» realaus gyvenimo trūkumus (haliucinacijos). Jeigu sapnas nepavyksta, pas mon jį užtvenkta veržmė spaudžia ir neleidžia miegoti.

Freudas pastebėjo, kad sapne dažniausiai grįžta pirmosios vaikystės išgyvenimai ir troškimai, kurie nes moningai veikia suaugusio elgesį ir dažniausiai esti giliausioji jo neurozi ir psichozės priežastis.

Bet savisaugos instinkto cenzūra sumažėja ne tik miegant, bet ir esant nuvargusiam, mieguistam, išsiblaškiusiam, dirbant monotonišką darbą, nuobodžiaujant. Tokiais atvejais pasitaiko apsirikimas ir išsišokimas, kuriems Freudas davė *parapraksi* vardą, pavyzdžiui, laikinis prastinis vardas ar žodžiai «užsikirtimas», užsimiršimas atlikti kokį privalomą veiksmą, *lapsusai* kalbant, skaitant ar rašant, daiktų pametimai, pasikartojantys susižeidimai ar nelaimingi atsitiktiniai dalykai yra cenzūros pas mon nustumt ir užtvenkt veržmės išraiška. Juos Freudas meistriškai aprašė ir analizavo iš pažiūros keistoko pavadinimo veikalėlyje *Kasdieninio gyvenimo psichopatologija* (1904). Sapnas, išsišokimas ir psichopatologinis simptomas siekia vieno ir to paties: draudžiamos veržmės patenkinimo. Kliniškais faktais yra rodyta, kad neurotiniuose priepuoliuose tuo pačiu metu pasireiškia ir cenzūra ruojanti represija, ir draudžiamos veržmės patenkinimas. Tai paaiškina faktą, kad neurotikai visokiais būdais nes moningai priešinasi savo neurozi psichoterapijai.

1905 Freudas išleido labai vertingą studiją apie s moją⁴. Joje parodo, kaip s mojuje iš karto pasireiškia dvi veržmės: erotinė ir agresyvinė, ir kaip cenzūros blokada yra apeinama atitinkamu pasakojimo iškreipimu. Pasitenkinimas, kur išgyvena s -

⁴ *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten*, Viena 1905.

mojaus pasakotojas ir klausytojas, yra tos pačios r šies kaip ir sapno, apsirikimo ar neurotinio priepuolio iššaukti vidin s tampos išlydžiai.

3. Psichoanaliz s laim jimai

Naudodamiesi šiuo nauju metodu, Freudas ir jo sek jai pasiek dideli laim jim , kuri šiandien psichologija ir psichoterapija jau nebegali daugiau nepaisyti ir kuriuos šios apybraižos ribose tegalime vos trumpai suminti ir vertinti katalikyb s šviesoje.

a. S moningasis, pas monin is nes moningas turinys. — Pirmiausia jis atideng tris pagrindines žmogaus psichikos sritis : s moning j , pas monin ir nes moning j . Tradicin psichologija s moning j žmogaus gyvenim laik jo psichikos centru, apie kur sukasi visa kita. Freudas psichikos centru paskelb nes - moning j psichikos branduol , apie kur sukasi visi kiti psichiniai procesai. Kritik sukilim prieš šitok nelaukt pos k Freudas lygino su pasipriešinimu, kur iššauk Koperniko teigimas, kad saul yra kosmin s sistemos centre, ne žem ; arba Darwino tez , kad biologin s sistemos centre yra filogenez , o ne paskiras žmogus (ontogenez). «Nes moningieji vyksmai yra tikroji psichin tikrov », raš 1900 Freudas⁵: «S mon t ra nepastovi jos ypatyb , daug dažniau nesanti, negu esanti»⁶. Šiuo teigimu Freudas neman sumažinti s mon s vert , bet nor jo pabr žti, kad pa ios s mon s be nes moning j proces išaiškinti negalima ir kad vadinamieji somatiniai priepuoliai n ra fizin s (smegen sutrikimo), bet psichin s (motyvavimo, min i , afektu) prigimties. Tod l savo gyvenimo pabaigoje Freudas raš : « Nenorime teigti, kad s mon s ypatyb neteko vert s m s akyse. Ji lieka vienintel šviesa, kuri mums švie ia ir veda mus psichinio gyvenimo sutemose. Tod l d l ypatingos m s tyrin jim prigimties m s mokslinis uždavinys psichologijos srityje yra perkelti nes moninguosius procesus s moninguosius ir tuo b du užpildyti m s percepcijos tuštumas »⁷.

Tokiu b du vis psichin gyvenim Freudas skiria tris sritis : s moning j , pas monin ir nes moning j . S moningoji sritis priklauso tradicinei psichologijai, filosofams ir didžiajai publikai. Pas moninei sri iai priklauso visa tai, k galima lengvai atsiminti arba sis moninti. sis moninti reiškia išreikšti žodžiu, arba verbalizuoti. Nes moningoji sritis griežt ja prasme yra visi tie pro-

⁵ *The Interpretation of Dreams*, New Yorkas 1955, 542 psl.

⁶ *Abbrégé de Psychoanalyse*, Paryžius 1955, 20 psl.

⁷ Ten pat, 20 psl.

cesai, kuri savaiame negalima prisiminti d l vidin s rezistencijos, ne sileidžian ios j s mon . Juos tegalima sis moninti laisvos asociacijos b du. Savaiame s mon jie išplunka paprastai tik psichotiniam stovyje.

Tokiu b du nes moningojoje srityje gl di laisva energija apkrauti konkret s daikt ar min i vaizdai. Pas mon je yra t konkre i vaizd žodiniai atvaizdai. Kai ir žodinis atvaizdas esti apkraunamas psichine energija (d mesiu), jis tampa s moningas. Kai vidin rezistencija, arba cenz ra, sulaiko žodini atvaizd apkrovim energija (d mesiu), nes moningoje srityje gl dintys konkret s vaizdai nesiriša su savo žodiniais atitikmenimis ir negali patekti s mon . Dalis pas mon je esan i žodini vaizd , kurie turi didesnio ar mažesnio ryšio su nes moningojoje srityje cenz ros uždarytu turiniu, esti daugiau ar mažiau sunkiai prisimenami : jie, tarsi, stovi ant liežuvio galo ir tik negali b ti išreikšti žodžiais, arba verbalizuoti. Laisvos asociacijos pagalba psichoanaliz atstato ryš tarp pas mon je gl din io žodinio vaizdo ir jo nes moningojo turinio, kuris tampa s moningas ir tod l sukontroliuojamas.

Nes moningieji procesai yra glaudžiai susij su instinktais ir jiems yra svetima laiko ar neigimo s voka. Pagrindinis j d snis yra ieškojimas malonumo ir vengimas skausmo. Paerzinim susikaupimas sukelia tamp (skausm), ver iant ieškoti betarpiško išlydžio priemoni (troškimas), kurios atleidžia tamp (malonumas). Naujagimis vadovaujasi išimtinai šiuo refleksinio pob džio malonumo principu, kuris sudaro pirmin psichinio gyvenimo b d . Greitai ta iau pradeda nepakakti kad ir smarkiausiai pareikšto noro (pavyzdžiui verksmo) augan io žmogaus reikm ms patenkinti ir žmogus vis labiau pradeda tenkinti savo reikmes nauju, antriniu b du, kuriam vadovauja jau nebe malonumo, bet realyb s d snis. Sukilus norui, sijungia nauja j ga, kuri sulaiko betarpišk jo išlyd , j atideda, planuoja ir patenkina pagal tikrov s patirties statomus reikalavimus. K dikis blaškosi iki paroksizmo arba puola haliucinacij , jei tuojau negauna to, ko nori. Subrend s moka palaukti, suspenduoja veržmin s energijos išlyd tikrov s diktuojama cenz ra ir pamažu, planingai siekia kilusio noro patenkinimo. Jei suaugusis neišmoksta «apmarinti» savo malonum ir vadovautis tikrov s-patirties principu, jo elgimasis darosi vis labiau nekantrus, griežtas, kraštutinis, netikroviškas, nenormalus, infantiliškas, neurotiškas, psichopatiškas. Tik vaizduot ir suaugusiame vadovaujasi malonumo d sniu, lengvai prisiriša ir sunkiai atsipl šia nuo malonumu šaltini . Ji ypa pasileidžia psichinio nuovargio, emocinio susierzinimo, film ži r jimo, miego metu.

Jos primityvus, prelogiškas, regresyvus, vaizdinis m stymas suaugusiems gali b ti menin s, poetin s k rybos šaltinis.

b. Erotinis malonumo instinktas ir jo evoliucija. — Freudas buvo apkaltintas panseksualizmu ypa už revoliucin teigim , kad seksualinis gyvenimas prasideda ne brendimu, bet gimimu, ir baigiasi mirtimi. Karštoms polemikoms atv sus, šiandien jau visi mato, kad seksualumas, arba *libido*, Freudui reišk ne k kita kaip hedonizm , sensualizm , gyvyb s instinkt , erotizm , kurio tik specializuot dali sudaro lyties instinktai : « Tai, k psichoanaliz pavadino seksualumu, joki b du negalima identifikuoti su veržme dviej ly i vienyb ar malonaus jausmo suk lim tam tikruose organuose ; jis daug labiau pan ši pla iai apimant ir pasipildant Platono *Simposiumo* Eros » *⁸.

Šitaip suprastas erotinis instinktas (*libido*) kei iasi su žmogaus amžiumi ir pereina keturias skirtingas fazes, atitinkan ias keturioms erogenin ms, arba malonum sukelian ioms k no zonoms, kurias Freudas pavadino oraline (žindimo), analine (eliminacijos), faline (savižavos) ir genitaline (kitožavos).

Oralin faz prasideda gimimu ir t siasi vienerius metus. Psichinis gyvenimas koncentruojasi pasitenkinime, kur duoda burnos gleivi jaudinimas, surištas su šiuo metu vyraujan ia maitinimosi funkcija, bet ne išimtinai : k dikis nenustoja iulp s ir tada, kai yra sotus. D l savo privataus egotistinio pob džio ši faz Freud o buvo pavadinta autoerotine.

Analín faz apima maždaug antruosius amžiaus metus. « Viduri turin », rašo Freudas, « k dikis, žinoma, laiko savo k no dalimi ; jam jis yra dovana, kuri atiduodamas jau iasi pareiški s savo klusnum , o sulaikydamas — užsispyrim »⁹. K dikis išgyvena pasitenkinim tiek sulaikydamas ir akumuliuodamas š turin (kartais iki aštri spazmu), tiek ir išstumdamas j laukan. Šiedu vienas kitam priešingi veiksmai suteikia analinei fazei ambivalentinio pob džio, išreiškian io palank arba nepalank vaiko santyk su kitais. Atliekami atitinkam raumen kompresija, jie turi aiškiai agresyvin s, sadistin s prasm s.

Falin faz trunka nuo tre i j iki penkt j -šešt j amžiaus met . Pasitenkinimo išgyvenimas poliarizuojasi šlapimo išleidime ir šiam reikalui tarnaujan io organo manipuliavime, suteikian iame šiai fazei narcizin savižavos pob d .

Genitalinei fazei yra b dingas atsidavimo kitam, arba donaty-

⁸ S. Freud, *Ma vie et la psychanalyse*, Paryžius 1925, ²1949, 169 psl.

⁹ *Trois essais sur la Théorie de la sexualité*, Paryžius 1905, ²1949, 93 psl.

vinis pob dis, be kurio neišgyvenama pilno pasitenkinimo. Per - jimas iš falin s genitalin , arba gimdymui tarnaujan i faz vadinasi neutraliuoju, arba latentiniu periodu, kuris trunka nuo penk- t j -šešt j met iki brendimo amžiaus.

Remdamasis Fechnerio prielaida, kad psichin erotinio instinkto (*libido*) energija yra ribota ir jos kiekis žmoguje lieka tas pats, Freudas daro išvad , kad jeigu libidinis instinktas savo raidoje lieka perdaug prisiriš s prie vienos iš pereinam j pregenitalini zon , tai mažesnis jos kiekis pasiekia genitalin -oblatyvin faz . Tai, kas tokiu atveju vyksta, Freudas bando išaiškinti palyginimu apie kariuomen , kuri okupuoja priešo teritorij ir palieka dal savo okupacini j g strategini zon apsaugai. Bet kuo daugiau kareivi paliekama jau okupuotose zonose, tuo mažiau j lieka naujoms teritorijos zonoms pulti ir užimti. Tod l jei taip sumaž jusi kariuomen , žygiuodama pirmyn, staiga sutinka didesn už save priešoj g , nelieka kitos išėities kaip trauktis atgal prie anks iau okupuotos zonos, kurioje buvo palikta didžiausioji okupacin s kariuomen s dalis.

Šitoks instinkto traukiamasis atgal, arba regresija pregenitalin faz , Freudo supratimu, yra neurozi ir psichozi šaltinis. Normalus žmogus yra tas, kurio erotinis instinktas yra apleid s pregenitalines, egotistines nesubrendusio vaiko fazes ir savo energij yra sukoncentrav s oblatyvin je, altruistin je «genitalin je» faz je. Neurotikas yra tas, kurio *libido* pasiek pregenitalin faz žymiai susilpninta ir tod l didesni sunkum atvejais yra linkusi pasitraukti atgal egotistines pregenitalines zonas, kuriose paliko didžiausi j savo energijos kiek . Jei *libido* vystymasis visiškai sustoja vienoje iš pregenitalini fazi taip, kad visai nepasiekia genitalin s faz s, toks sustojimas Freudo buvo pavadintas *fiksacija*, duodan ia pradži vadinamoms psichotinis ms perversijoms ir stereotipiniams *charakterio bruožams*, kaip užsispyrimui, pedantiškam smulkmeniškumui ir panašiams. Šiandien yra visuotinai priimtas faktas, kad *libido* regresas yra neurozi , o fiksacija — psichozi priežastis. Neurotikas yra tikrov s s jungininkas prieš instinkt , kurio sigal jimo kratosi ir nerimastauja. Psichotikas yra instinkto s jungininkas prieš tikrov , kurios stengiasi išvengti netikroviškom priemon m ¹⁰. Tokiu b du yra nustatyta, kad *libido* regresas autoerotin oralin faz reiškiasi instinkt nepasotinumu, nerv depresija ir schizofrenija ; fiksacija šioje autoerotin n je faz je veda kriminalizm , prostitucij , moter homoseksua-

¹⁰ Plg. S. Freud, *Neurosis and Psychosis*; žr. *Collected Papers*, II t., Londonas (1924) 1956, 251 ir sek. psl.

lizm , alkoholizm , toksikomanij . *Libido* regresas analin faz pasireiškia linkimu abejones, skrupulus bei persekiojimo manij , perd t kolekcionizm ir obsesyvin bei kompulsyvin psichoz ; fiksacija šioje ambivalentin je faz je traukia vyrišk j homoseksualizm , sadizm , masochizm . Regresas falin faz iššaukia menkavertiškumo kompleks , nerim , nerimasting j bei somatin isterijas ir vairias fobijas ; fiksacija šioje narcizin je faz je stumia nežabot ambicingum , donžuanizm , savirod , koketizm , egzibicionizm .

Jeigu šeimos aplinka (ypa iai motina) oralin s (receptyvin s) faz s metu yra k dikiui palanki ir šilta, visam savo gyvenimui jis gyja emocin linkim pasitik ti kitais. Priešingu atveju k dikyje sigali pesimistinis nepasitik jimas kitais ir savim bei linkimas veikiau imti, bet ne duoti iš baim s, kad rytoj gali trkti to, k šiandien turi.

Jei k dikio šeimos aplinka analin s (sfinkterin s) faz s metu neprisiderina prie jo nuolat besikeičian i sulaikymo ir eliminavimo nor , prie begalin s jo žaidim kartojimosi monotonijos, prie jo per jim iš noro tur ti nor nusikratyti, tuomet k dikis neišmoksta kontroliuoti ne tik savo eliminatyvin viduri aparat , bet ir savo fizin bei socialin aplink . Jis neišmoksta pereiti iš nusiuteikimo «imti » nusiteikim « palikti » be perd to prisirišimo prie vieno arba kito. Vietoj sveikos autonomijos jo b de sigali nepasitik jimas savim ir baim , kad gali nepasisiekti ar nesukontroliuoti.

Paprastai jau pa ioje *falin s* faz s pradžioje berniukas pajunta emocin linkim savo motin , o mergait — t v . Jie geidžia b ti j išskirtinai mylimi, bet berniuko instinktas greitai pajunta, kad tokia išskirtin motinos meil priklauso jo t vui; panašiai ir mergait s instinktas sitikina, kad t vo meil išskirtinai priklauso jos motinai. Iš ia kyla pavydulingos berniuko «varžybos» su t vu, o mergait s — su motina, k Freudas pavadino Edipo kompleksu. Jeigu t vai tikrai mylisi išskirtine meile, vaik instinktas tatai greitai pajunta ir suvokia toki varžyb negalimum . Berniukas pradeda instinktyviai tapatinti su savim ir imituoti savo t v , kuris toki išskirtin motinos meil yra sau laim j s, o mergait — motin . Šiuo kebu berniukas sigyja ištvermingos iniciatyvos dvasi , geb jim rinktis tinkamas priemones norimam tikslui pasiekti, nor rungtyniauti ir laim ti. Taip pat ir mergait , imituodama savo motin , išsiugdo moteriškojo charakterio bruožus ir sveiko brendimo tikrum . Jei ši nat raliai sveika t v ir vaik emocin s veika ne vyksta, s naus psichin raida orientuojasi pagal motin , o dukters — pagal t v . Mergait išauga vyriška, o berniukas — moteriškas. Jis neturi ištvermingos iniciatyvos, jau iasi ne-

paj gus rungtyniauti su bendraamžiais, traukiasi iš sau lygi grupės su pavydulingo menkavertiškumo ir neaiškios kaltės jausmu, kur nes moningai kompensuoja fantastiškais planais ir svajonėmis apie save kaip kok visus nugalint pasak milžin .

Berniukui atlyžti nuo linkimo motin , o mergaitei — t v , Freudo sitikinimu, padeda gimdytoj draudimai, bausmės ir atpildai. J sakymai, grasinimai, kaltinimai ir raginimai identifikacijos keliu susiformuoja paties vaiko « s žin s bals », kuriam Freudas dav *super-ego* vard . Freudas pasteb jo, kad *super-ego* stiprumas nepriklauso nuo t v elgesio su savo vaikais griežtumo, bet nuo Edipo komplekso, t.y. prisirišimo prie priešingos lyties gimdytojo, smarkumo. Edipo komplekso j ga (*catexis*) persilieja *super-ego* bals , kuris gali pasidaryti taip despotiškai stiprus, kad paraližuoja vis iniciatyv ir iššaukia persekiojimo bei depresijos psichozes su b dingais nepakeliamos kaltės ir nevertumo jausmais. Švelnesn s *super-ego* obsesijos formos yra skrupulingas perfekcionizmas, tvarkos ir švaros manija, perd tas pareigingumas ir panašios.

c. *Eros ir Thanatos*. — Steb damas *id, ego* ir *super-ego* poreiškius kliniškoje praktikoje, Freudas nuolat tobulino ir keit savo psichoanalizės teorij ir jos metapsichologij . Baisi sapn kartojimasis po sukreian i katastrof , b dingas visoms traumatiniams neurozams, kurios siekia vis iš naujo gr žinti skaudžius išgyvenimus ; priverstinis-obsesinis kartojimas t pa i klaid , nors iš j seka skaudžios pas kos ar kompromitacija; vaik linkimas naikinti žaislus be regimos priežasties — vert Freud prileisti žmoguje tams naikinimo, agresijos instinkt . Tokiu b du šalia *ekstraversinio eroso*, arba gyvybės instinkto, siekianio vienyti, kurti, statyti, rizikuoti ir kurio virš n yra naujos gyvybės suk rimas, Freudas pastat *introversini* naikinimo, mirties instinkt (*thanatos*), kuris veikia tyliai normaliaame žmoguje, bet išplunka visa j ga pavirši vairiose agresyvin se ir autodestruktyvin se psichoz se ir ypa *priverstinio kartojimo* d snyje, pagal kur žmogus sensta ir miršta, pakartodamas primityvi gyvos medžiagos pad t, kuri buvo neorganin , negyva. *Eros* ir *thanatos* — gyvybės ir mirties instinktai žmoguje veikia kartu. *Eroso* takoje destruktiviniai *thanatos* instinktai šveln ja, virsdami noru pavergti, tur ti, valdyti (*Wille zur Macht*). Bet ir *eros* aštr ja ir žiaur ja *thanatos* takoje, gaudamas sadišk bruož . Tokiu b du veržminis žmogaus psichizmas galutin je Freud vizijoje atrodo kaip *eros* ir *thanatos* kova. Šioje kovoje *Ego* yra *Eros Id* atstovas, o *super-ego* — *thanatos* agentas, stumi s depresij , melancholij , savi-

žudyb . *Ego* tampa masochistiniu d l sadiškos *super-ego* savyb s ¹¹. *Eros* siekia tampos, augimo, kilimo, — *thanatos* stumia išlyd , mirt , nirvan . *Eros* atitinka tomistiškajam *appetitus concupiscibilis*, *Thanatos* — *appetitus irascibilis* : geisliajam ir irzliajam potraukiams arba veržm ms, kurios išteka iš bendr j meil s ir neapykantos šaltini .

Gindamasis nuo *super-ego*, to mirties instinkto agento, *ego* vartoja pavojaus signal — nerim , arba baim , kuri yra trejopa : išorin , išvidin ir moralin .

Išorin , arba daiktin baim kyla iš skausm keliam aplinkos dirgi , kuriuos reaguojama, b gant nuo pavojaus arba j puolant. Baim auga iki paraližuojan io siaubo, jeigu reagavimo galimyb s maž ja iki nulio, pavyzdžiui, sk stant ar automobilio katastrofoje. Freudas mano, kad žmog tada pagauna pirminis klaidas, kur jis nes moningai išgyveno begimdamas, kai jaut si visiškai bej gis reaguoti pirm skausming dirgi antpl d .

Išvidin arba neurotin baim yra nerimas d l to, k gal t padaryti erotin s ir agresyvin s veržm s ištr kusios iš paciento kontrol s. Jei neurotin baim neturi aiškaus objekto, jei ima nerimastis, kad kažkas neišreiškiamai baisaus kiekvienu momentu gali vykti, ji vadinama neaiškia, arba pl duriuojan ia (*free-floating anxiety*) ; jei ji yra surišama su kokia vieta, asmenimi ar daiktu, vadinasi *fobija*, pavyzdžiui, agorafobija, klaustrofobija ir panašiai (*phobic anxiety*) ; jei ji yra perkeliama kuri k no dal ar organ , tampa isteriniu paralyžiumi (*bound anxiety*).

Moralin baim yra emociu g dos ir kalt s reakcija, sukelta pavojaus, kylan io iš neprisitaikymo prie *super-ego* reikalavim . Kietas ir negailestingai žiaurus *super-ego* moralizmas, kur ia Freudas turi mintyje, yra nes moningo kalt s jausmo priežastis, kankinanti skrupuling neurotik pas mon . Freudo sitikinimu, ji yra neurotin s ir daiktin s baimi sintez , nes ir erotini bei agresyvini veržmi pasileidimo (neurotin baim) bijomasi d l *super-ego* grasinim labiausiai išorin mis bausm mis (daiktin baim). Kiekvienos baim s prasm yra sp jimas, kad reikia laukti didesnio pavojaus, jei nebus laiku reaguota ir prisitaikyta. Jei toks prisitaikymas, arba apsigynimas nuo pasteb t tikrov s pavoj nesiskaito su tikrove, jis tampa patologiškas.

Patologiško, arba netikroviško apsigynimo pirmavaizdis yra

¹¹ Plg. C. S. Hall - G. Lindzey, *Psychoanalytic Theory and its Applications in the Social Sciences*, žr. H. Lindzey, *Handbook of Social Psychology*, Cambridge 1954, 143-180 psl.

apalpimas, kuriuo *ego* atsisako bet kokio ryšio su tikrove ir jos pavojais ir kuris tik savo trumpumu skiriasi nuo komos.

Represija yra nust mimas iš s mon s nes mon *super-ego* reikalavimams prieštaraujan i ir tod l pavojing *libido* veržmi ir su jomis surišt patir i . Patirties akiratis susiaur ja ir net gali b ti patologiškai apr žiamas isteriniais paralyžiais, apakimu, apkurtimu, balso netekimu, impotencija ir t.t. Nust mimas panaikina baim , bet ne veržmes, kurios stengiasi sugr žti pagal « priverstinio pakartojimo » d sn ir gr žta, kai *ego* budrumas susilpn ja ypa iai miego, ligos ir krizi atvejais. Gindamasis nuo j gr žimo, *ego* yra link s vartoti kaskart vis radikaliau su tikrove nesiskaitant ir tod l patologiškesn apsigynimo mechanizm : izoliacij , racionalizacij , anuliacij , negacij , projekcij , introjekcij , reakcin formacij , sublimacij ...

Izoliacija atskiria emocij nuo pavojingo vaidinio ar minties ir nustumia j nes mon arba perkelia kit vaidin , taip kad, pavyzdžiui, gali ramiai kalb ti apie tikrai sau skaud dalyk , o patekti pyk io kriz d l kokio visai pašalinio menkniekio. Tokia izoliacija gali vykti tarp minties ir jos veiksmo, tarp vienos ir kitos minties ir t.t.

Racionalizacija yra pretenzingas pateisinimas kokio neleistino poelgio arba dirbtinis išaiškinimas kokios nes km s. Patologin je plotm je racionalizacija reiškiasi paranoine persekiojimo manija.

Anuliacija arba panaikinimas yra priverstinis pakartojimas kokio nors veiksmo ar minties, pavyzdžiui, pakartotinis dur ar duj uždarymas d l « didesnio saugumo », simetrij , lygini skai i manija, vieno veiksmo « pataisymas » kitu priešingu ir panaš s veiksniai.

Paneigimas, arba atsisakymas pripažinti sau nemalonius dalykus, pavyzdžiui, ligos simptomus ar turimas intencijas. Pasakymai kaip « Aš nenoriu šituo tave žeisti ». Megalomanija yra neigimas savyje visko, kas nepatinka.

Projekcija, arba primetimas sav nemaloni fakt ar min i kitiems, pavyzdžiui, matyti smerkti ir bausti kituose agresijos ar suvedžiojimo tendencijas, kurios tikrumoje slepiasi tavyje. Šiuo b du patenkinamas dvigubas noras : daryti k nors prieš sau pavojingas tendencijas ir dominuoti savo aplinkai. K dikiui, kuriam dar neaiškus skirtumas tarp *ego* ir *non-ego*, yra normalu priskirti savo nemaloniais ypatybes kitiems ir mušti stal , kur pats užsigavo galv . Suaugusiame ta iau jau n ra normalu tik ti apžavais bei prietarais ir sistemingai versti b d kitiems už savo ne-

s kmes. Patologiška projekcijos forma yra paranoiškoji schizofrenija ir persekiojimo manija.

Introjekcija yra archaiškiausias apsigynimo mechanizmas, sieki s oralin faz , kada žinduklis jau ia tik tai, k iulpdamas save ima, be jokio skirtumo tarp sav s ir išor s pasaulio. Introjekcija dar yra normali priemon Edipo kompleksui nugal ti, kai introjektuoja ir identifikuoja su savim berniukas savo t v , o mergait — savo motin . Patologiškas yra gyvenimas introjektuotu savo svajoni pasauliu schizofrenijoje ir sunkioje lig stoje depresijoje, kuri prasideda bandymu perkelti kitus savo agresyvines veržmes, bet baigiasi j introjekcija, kuri sukelia kalt s jausm ir agresij prieš save pati su savizudyb s tendencija.

Psichoanaliz siekia išlaisvinti žmogaus *ego* nuo šit netikrovišk ir tod l patologišk apsigynimo mechanizm ir tikroviškai suderinti nes moning sias veržmes su aplinkos reikalavimais. Psichoanaliz nesukuria naujo žmogaus, bet tik padaro j labiau dvasiška subrendus . Po pavykusios psichoanaliz s paprastai jau iama lengva paranoikabn euforija gana greitai dingsta ir pamažu gr žta daugiau ar mažiau ankstesn pad tis. Tod l jau Freudas reikalavo pakartoti psichoanalitin gydym kas penkti metai. Baigiant tenka pažym ti, kad žmogus šalia malonumo ir tikrov s princip , atitinkan i fiziologines ir psichologines reikmes, turi dar ir grynai psichini s moning reikmi , kurias valdo naujas vertybi d snis. Specifinis žmogaus pasitenkinimas n ra psichofiziologini vėrim išlydžiuose, bet s moningoje k ryboje, kuri yra tikrov s pritaikymas vertybi reikalavimams. Bet tai jau yra doros ir religijos sritis, kuri prasideda už psichoanaliz s tyrin jam nes moning vėrim akira io. ia yra psichoanaliz s metodo ribos ir ia prasideda galim nesusipratim pavojai.

III. PSICHOANALIZ S DERLIUS KATALIKIŠK J PRINCIP ŠVIESOJE *

Naudodamasis šiuo nauju laisv j asociacij metodu, Freudas ir jo sek jai pasiek toki laim jim , kuri psichologija jau nebegali nebوتي.

Pirmiausia buvo atidengti trys skirtingi žmogaus psichikos klodai : s mon , pas mon ir nes mon . Prieš tradicin psichologij , kuri s mon laik žmogaus psichikos centru, Freudas pastat

* Ankstyva ir netik ta mirtis neleido autoriui baigti šios studijos. Šio skyrelio rasta tiktai apmatai, kurie ionai studijos pilnumo dėliai duodami.

nes mon . Kritik sukilim prieš toki erezij Freudas lygino su pasipriešinimu Kopernikui, kuris dr so teigti, kad ne žem , bet saul yra kosmin s sistemos centre ; arba Darwinui, kuris biologin s sistemos centr perk l iš paskiro žmogaus (ontogenez s) r šies pl tr (filogenez). *S mon s* sritis priklausanti tradicinei psichologijai, filosofams ir didžiajai publikai. *Pas mon* apima visa tai, k v l galima normaliai atsiminti ir sis moninti, arba išreikšti žodžiais (*verbalizuoti*). *Nes mon* sudaro psichinis turinys, kurio negalima prisiminti ir išreikšti žodžiais d l psichin s rezistencijos, kuri ne sileidžia jo s mon . Freudas tyr nes mon s užmaršoje uždaryt veržmi dinamik , valdom *malonumo* d snio. K dikis blaškosi iki paroksizmo arba puola haliucinacij , jei tuojau negauna to, ko nori. Br sdamas, žmogus išmoksta palaukti, sulauko bei atideda veržmin s energijos išlyd tikrov s diktuojama cenz ra ir pamažu bei planingai siekia kilusio noro patenkinimo. Jei suaugusis neišmoksta atsisakyti betarpiško malonum tenkinimo ir vadovautis *tikrov s* principu, jo elgsena darosi nekantri, kraštutiniškai griežta, netikroviška, infantiliška, neurotiška, psichopatiška. Ši kova tarp malonumo ir tikrov s primena pagrindin krikš io niškiosios asketikos reikalavim išsižad ti ir apsimarinti. Šiandien neurotikas yra suprantamas kaip tikrov s s jungininkas prieš malonumo veržm , kurios sigal jimo savyje jis bijosi ir nerimastauja. Psichotikas malonumo veržm s s jungininkas prieš tikrov , kurios stengiasi išvengti netikroviškom priemon m.

Malonumo, arba erotin s veržm s raid Freudas suskirst keturias fazes : oralin , analin , falin ir genitalin . Jis rod , koki didel svarb normaliam psichikos išsivystymui turi pirmoji k dikyst ir sveika šeimos aplinka, kurios palankios ar nepalankios reakcijos visam gyvenimui spaudžia neišdildomus b do bruožus, kaip pasitik jim ar nepasitik jim , linkim optimizm ar pesimizm , šykštum ar dosnum ir t.t. Laimingas Edipo komplekso nugal jimas falin s faz s pradžioje labiausiai priklauso nuo išskirtin s t v meil s vienas kitam. Jei t vai nesimyli tikra išskirtine meile, berniukas išauga moteriškas be ištverm s ir iniciatyvos, o mergait — vyriška. ia v l pasitvirtina Bažny ios nuojauta, kad k dik reikia krikštyti galimai anks iau ir kad jis augt palankioj nesuardomos moteryst s šilumoj. Did jant šeim suirumui ir divorsams, proporcingai did ja ir be psichin s pusiausvyros išaugusi neurotik ir psichotik skai ius.

Tyrin damas Edipo kompleks , Freudas pri jo išvados, kad socialin s aplinkos, o ypa t v sakymai, grasinimai, raginimai ir kaltinimai identifikacijos keliu susilieja nes moning «s žin s» bals , kuriam jis dav *super-ego* vard . Freudas pasteb jo, kad

super-ego stiprumas nepriklauso nuo t v griežtumo vaiko atžvilgiu, bet nuo Edipo komplekso smarkumo, kuriuo berniukas prisiriša prie motinos, o mergaitė — prie savo t vo. Edipo komplekso j ga persilieja *super-ego*, kuris gali pasidaryti taip despotiškai smarkus, kad paraližuoja vis iniciatyv , iššaukia persekiojimo bei depresijos psichozes su b dingais nepakeliamos kalt s ir nevertumo bei g dos jausmais. Švelnesn s *super-ego* obsesijos formos yra perd tas pareigingumas, skrupulingas perfekcionizmas, tvarkos bei švaros manija ir t.t. Šiandien vis labiau tikima, kad nes moningasis *super-ego* yra tas cenz rinis filtrai, kuris košia erotines ir agresyvines veržmes ir apsprendžia visiškai primityvi dar negalvojan io vaiko moral . Žmogui beaugant, jame bunda ir br sta vertybi pažinimu ir meile grindžiamas s žin s balsas, kuris yra tikrosios, s moningos ir laisvos, moral s s lyga. Regresas nes moning *super-ego* moral yra galima ir suaugusiame žmoguje, bet tai yra regresija dorin infantilizm , kuris savo lig stu stiprumu gali užgniaužti s moningos s žin s bals ir b ti žinom neurozi bei psichozi šaltiniu.

Terminologija :

instinktas — veržm — potraukis — nuojauta

st mis — *drive* — *Trieb*

savižava — egotistinis

kitožava — altruistinis

pirmavimo, pranašumo veržm — *Wille zur Macht*

s mon — pas mon — nes mon (filosofiška — psichologine prasme)

s mon — pas monis — nes monis

Kun. Dr. Pr. Br azys, M.I.C.

Roma